

EL XOGO dos BOLOS

A bola sigue rodando

↓ ENTRAMBASAUGUAS

Muita xente pode que nun sepa que nel occidente asturiano el xogo dos bolos sempre foi úa diversión fundamental nos momentos de folga da dura vida de llabradores y marineiros. Nas últimas décadas as tradicións populares van perdéndose ás carreiras pero quedan sitios unde ainda siguen vivas. En dalgús llugares de Cuaña y El Franco, el afición a os bolos manténse.

Condo alló polos primeiros anos del autonomía asturiana un grupo de xente del occidente máis extremo d'Asturias ye pidió á Conseyería de Cultura úa subvención pra fer úas instalacións cubiertas unde xugar a os bolos, dalgún responsable da capital debéu pasmar. “¿Pero xógase a os bolos tan pr'alló? Eu pensaba qu'eso era típico del centro y, se acaso, d'hacia Navia pr'acó”. Supoñemos qu'houbó búa información del afición bolística occidental porque a subvención concedéuse y, con máis cuartos dos vecíos y del Conceyo, as instalacións fixéronse en Miudeira (El Franco) y Lloza (Cuaña).

Hoi nestos dous sitios xógase al que chaman *rodao* ou *bolo rodao*, úa modalidade mui aparecida a outras da marina máis achegada al centro, como é el caso de Cuideiru. Tanto el xeito de xugar como as medidas del campo y a feitura de bolos y bolas mudaron un pouco estos anos. A causa nun é outra qu'as novas instalacións, máis pequenas y con tarrén de cemento. Dalgús veyos dicen que col cemento el xogo perdéu toda a gracia porque antias xugábase nel camín ou nun sito ben pisao de terra.

Así todo, el asunto fundamental sigue vivo: tumar os máis bolos posibles d'un peteiro de nove que se pon fendo un redondel a us cinco metros del

tiro. Úsase úa bolúa d'us cinco quilos, antigamente un pouco estrapellada —col que, entre os furaos del camín y a feitura da bola, debía de tar malo d'acertar-, que se ten en auga pra qu'empape y pese máis.

Tírase pra ir y, dende el fondo, tírase pra volver. Hai allí úa raya —el *queixo*— que sirve ademáis pra invalidar a tirada se a bola quedóu curtia y nun la pasóu. Dizse entós qu'a bola *queixóu* ou *churrióu*. Se queda na mesma raya dizse que *queimóu* y tein qu'ir os xugadores a mirar se pasóu ou nun pasóu. Antigamente —hoi xa nun se fai— nun se *volvía* dende a raya del *queixo* senón que se tiraba dende unde parara a bola. Era el que se chamaba tirar *pe en bola*. A cousa tía entoncias máis gracia porque había que promediar ben el esforzo pra nun *queixar* nin mandar a bola mui llonxe.

Otro elemento que tamén foi desaparecendo col paso del tempo y cua chegada del cemento é el *furico* ou *bolín*, que se poñía nel *queixo* y que daba cinco ou dez tantos —según us llugares ou outros— al xugador que lo tumbaba.

Al *bolo rodao* pódese xugar individual ou por parexas, a partidas de trenta ou corenta bolos, xugándose outra *bolada* en caso de qu'haxa empate. É xogo d'homes, muyeres y nenos, aunque nos dous últimos casos el que se fía antigamente era achegar-yes un pouco el *queixo* á raya de tiro.

EL XOGO DOS BOLOS: A bola sigue rodando

É peza fundamental nas partidas el apostar. Un xeito especial é *ir a forros* con outra persona. Se ún gana, *forra* al compañeiro —págaye a bolada—. Se gana el compañeiro, fórrate a ti.

A os domingos xúntase de vez en condo xente pra xugar anque é nos días da festa del lugar condo máis concurrencia hai. Xogan todos: braniantes, visitantes y locales. Hasta hai pouco xugaban úa especie de liga por eliminatorias entre Miudes y Lloza pero pinta qu'a cousa foi esmorecendo ou qu'el afición vai por rachas.

El outra modalidá xa desaparecida nestos lugares é el *pasabolo*, úa variedá de bolos que, nel occidente máis extremo d'Asturias, einda se xoga nel conceyo de Villayón. Esta modalidá, mui enreizada nel occidente interior asturiano (Cangas, Tinéu, Somiéu, Salas, Allande), ten hasta úa liga federada y tuveron que poñerye el nome de *bolo celta* por qu'el nome que deran en poñerye —*bolu de Tinéu*— era un pouco escluyente pral resto de zonas unde se xoga.

Ta claro que nos nosos lugares el pasabolo nun pasóu de ser un xogo pra os domingos y días de festa, que se xugaba nel campo delante del iglesia y qu'axuntaba á mocedá y a os que nun lo eran tanto. Pero, así todo, tía que ser ben espectacular y peligroso porque a cencia del xogo taba en aventar el máis llonxe posible us *birlos* ou bolíos de toxo ou uz

feitos a brosa. El tirador saltaba dende úa pedra —*el tineiro* ou *po-yo*— y, da que taba cayendo, tiraba a bola.

Dá úa idea del primitivo del xogo el qu'os birlos s'apegaran á llastra unde se pousaban con barro ou bulla de vaca y que, pra tirallos, nel canto de bola, s'usara úa xógara del ribeiro ou un gouño pañao en cualquier eiro. As pedras rebotaban que metía medo al dar na llastra ou *soleira* y bolas y bolos

salían como un rayo pra cualquier llao. Ta bon d'entender que fora mui normal qu'houbera accidentes cada pouco. Os periódicos d'aquel entoncias fíanse eco d'esos casos. Repárese nel que dicía *El Porvenir Asturiano* de Navia en 1904, falando da festa de

Foto: XABIEL G. MENÉNDEZ

Un momento d'úa bolada en Lloza (Cuaña)

Pascua de Villouril: "Como incidente digno de mención consignaremos el ocurrido a nuestro estimado amigo el joven comerciante D. Celestino Méndez, a quien produjo una fuerte contusión en la cabeza un palitroque disparado del juego del pasabolo, en el cual se entretenían como de costumbre algunos aficionados. No censuramos a éstos por jugar en sitio tan concurrido, sino a la autoridad que lo consiente".

En Lloza acórdanse de condo se xugaba a esta modalidá del pasabolo y hasta cuntan que se cambiaba el xeito pra unde tirar según soprara vendaval ou nordés, porque se non, el aire quitaba de qu'os birlos chegaran ás rayas qu'había marcadas máis allá da soleira y que daban puntuacióis ás tiradas. Nin en Lloza nin en Miudeira se conservan as pedras llabradas que s'usaban pra tirar y pra pousar os birlos. Desaparecieron y tapóulas dalgúa paliadora —sin que naide yes mandara nada nin yes dera aprecio— al enanchar pistas ou al "urbanizar" el campo del lugar pra poñer abalancios pra os máis pequenos. Asina que froxa é a nosa memoria.